

قواعد درس 7 دهم تجربی و 8 انسانی

تهیه و تدوین: ← لقمان سلطانی راد

موضوع: ← (جار و مجرور) و (نون وقایه)

★ جار و مجرور ★

در دستور زبان فارسی با حروفِ اضافه و متمم آشنا شده اید.

حروف اضافه فارسی و معادل آنها در زبان عربی عبارتند از:

(مِنْ - عَنْ - از) (إِلَى - به، به سوی، تا) (عَلَى - بر، روی) (بِ - بوسیله ی)
(لِ - برای، از آن) (لِ مالٍ - داشتن) (كَ - مانند) (فِي - در)

★ در زبان عربی به معادل حروفِ اضافه فارسی، حروف جار و به معادلِ متمم مجرور بحرفِ جر گفته می شود.

★ به حرف جر (جار) و اسم یا ضمیر بعد آن جار و مجرور گفته می شود.

★ جار و مجرور در زبان عربی یک نقش به حساب می آید.

نکته 1: اگر در سوال از شما خواسته شود که «عَيْنِ الْجَارِ وَ الْمَجْرورِ» یعنی

جار و مجرور را مشخص کنید پس باید زیر **هر دو تاشون** خط بکشید؛ اما

اگر در سؤال خواسته شود که «عَيْنِ الْمَجْرورِ بِحَرْفِ جِرِ» فقط باید زیر **اسم**

یا ضمیر بعد از حروفِ جِرِ خط بکشید.

نکته بسیار کلیدی: علامتِ انتهای مجرور به حرفِ جِرِ یعنی همان اسمِ بعد

از حروفِ جِرِ (علامتِ **کسره** یا **تنوین کسره** یا **ین** یا **ین**) است .

✱ به مثال های زیر توجه کنید.

مثال: ...حَتَّى تَنْفِقُوا **مِمَّا**¹ تَحِبُّونَ: تا از آنچه دوست دارید انفاق بکنید .

مثال: أَسَاوِرَ **مِنْ فِضَّةٍ** : دست بند هایی از جنس نقره.

مثال: هُوَ الَّذِي خَلَقَ **لَكُمْ** مَا فِي **الْأَرْضِ** جَمِيعًا:

او کسی است که همه ی آنچه در زمین است را برایتان آفرید.

مثال: سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا **مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ** إِلَى

الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى

پاک است کسی که بنده اش را در شبی از مسجد الحرام به سوی

مسجد الأقصى حرکت داد.

مِمَّا : **مِنْ** + **مَا** = که در هم ادغام شده است.

مثال: النَّاسُ عَلَى دِينِ مُلُوكِهِمْ مردم بر دین پادشاهانشان هستند.

مثال: إِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ:

بخوان و پروردگارت گرامیترین است؛ همانکه به وسیله ی قلم یاد داد.

مثال: وَ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ: و خداوند شما را در جنگ بدر یاری کرد.

توجه: پس همانطور که در مثالهای فوق مشاهده کردید کلمات ابی رنگ حروف جرّ و اسمهای قرمز رنگ بعد از آنها مجرور به حروف جرّ هستند.

هشدار کرونایی: — {مخصوص رشته انسانی}

توجه داشته باشید که علامتِ انتهای مجرور بحرفِ جر و مضافِ إلیه مثل هم است؛ از این رو اگر قبل از اسمی که دارای یکی از علامت های (کسره —) یا (تنوین کسره —) یا (ینِ یا ینَ) باشد، یکی از حروف جار آمده باشد آن اسم حتماً مجرور بحرف جر است، اما اگر قبل از آن اسم یک (اسمِ بدونِ ال) یا (بدونِ تنوین — — —) آمده باشد و یا حروف جر ب نیامده باشد آن اسم مضاف الیه است .

سؤال : عین المجرور بحرف جر و مضاف إليه في العبارة التالية:

1: فضلُ العالمِ على غيرهِ كفضلِ النبيِّ على أمتهِ.

المجرور بحرف جر: ← غيرِ ، فضلِ ، أُمَّةِ
المضاف إليه: ← العالمِ ، ضمير «ه» بعد از غيرِ ، النبيِّ

2: أَدَبُ الْمَرْءِ خَيْرٌ مِنْ ذَهَبِهِ

المجرور بحرف جر ← ذَهَبِ
المضاف إليه: ← الْمَرْءِ

موضوع: ← (نون وقايه)

نون وقايه: ← هرگاه يك فعل (ماضى _ مضارع _ امر) همراه ضمير متصل { ي } بيايد جهت سهولت در تلفظ فعل ، بين فعل و ضمير { ي } نونى مى آيد كه به آن نون وقايه به معنى (نگهدارنده و محافظ) مى گويند.

مثال: يَنْصُرُ + ي ← يَنْصُرُنِي (مرا يارى مى كند)

مثال: شَاهِدَا + ي ← شَاهِدَانِي (مرا مشاهده كردند)

مثال: عَلَّمَ + ي ← عَلَّمَنِي (به من ياد بده)

توجه: در مثال های فوق همانطوری که ملاحظه می فرمایید بین فعلها و ضمیر { ی } حرف { نون وقایه ن } آمده است.

تذکر: اگر بگوییم **عَلْمِي** به خاطر قرار گرفتن دو حرف ساکن کنار هم؛ تلفظ آن دشوار و ناخوشایند است. اگر بگوییم **عَلْمِي** تلفظ آن آسان است ولی ما اینکار را با تبدیل علامت (ساکن _) حرف (م) به (کسره _) انجام داده ایم و این حق را نداریم. پس چاره کار **نون وقایه** می باشد.

نکات طلایی:

نکته 1: نون وقایه هیچ وقت بین { اسم } و ضمیر { ی } نمی آید.

پس اگر بگوییم ← کتاب + ی = کتابنی

نا درست است چون کتاب اسم است و نون وقایه با اسم نمی آید.

نکته 2: فعلی که نون وقایه همراه با آن می آید صد در صد { فعل متعدی }

است و در اینصورت ضمیر متصل { ی } نقش مفعول را دارد.

مثال: **أَكْرَمَنِي** ← أَكْرَمُ فعل متعدی + نون وقایه + ضمیر **ي** مفعول

نکته 3: نون وقایه هیچ نقشی ندارد و ترجمه هم نمی شود.

سؤال: آیا {نون وقایه نـ} در زبان عربی فقط در بین فعل و ضمیر { ی } می آید یا در جاهای دیگری نیز می آید؟

جواب: {نون وقایه نـ} در سه جا کاربرد دارد و می آید.

1 هرگاه حروف جرّ « مِنْ » و « عَن » همراه با ضمیر { ی } بیایند.

مثال: مِنْ + ی ← مِّنِّي

مثال: عَن + ی ← عَنِّي

توضیح در دو کلمه مِّنِّي و عَنِّي حروف جرّ « مِنْ » و « عَن » همراه با ضمیر { ی } آمده اند. و در آنها دو حرف نون وجود دارد که یکی نون وقایه و دیگری مال خود کلمه است.

هشدار: دانش آموزان عزیز اشتباه نکنید وقتی بقیه حروف جر غیر از « مِنْ » و « عَن » همراه با ضمیر { ی } بیایند به {نون وقایه} نیاز ندارند.

مثال غلط: بِي + ی ← ~~بِنِّي~~

2) هرگاه حروف مشبّه بالفعل (إِنَّ - أَنْ - لَكِنَّ - لَيْتَ - لَعَلَّ - كَأَنَّ) با ضمیر { ي } بیایند بین این حروف مشبّه بالفعل { عربی دوازدهم } و ضمیر { ي } { نون وقایه نـ } می آید.

مثال: إِنَّ + ي ← اِنَّـي

مثال: لَيْتَ + ي ← لَيْتـِني

مثال: كَأَنَّ + ي ← كَأَنَّـي

3) نون وقایه: ← هرگاه یک فعل (ماضی - مضارع - امر) همراه

ضمیر متصل { ي } بیاید جهت سهولت در تلفظ فعل، بین فعل و ضمیر { ي } نونی می آید که به آن نون وقایه به معنی { نگهدارنده و محافظ } می گویند.

مثال: ضَرَبُوا + ي ← ضَرَبُواـني (مرا زدند)

مثال: يَضْرِبُونَ + ي ← يَضْرِبُونَـني (مرا می زنند)

مثال: اُنصُرُوا + ي ← اُنصُرُواـني (مرا یاری کنید)

نکته کنکوری کروناپی: گاهی حرف نون جزء حروف اصلی فعل است و نباید آن را با نون وقایه اشتباه بگیریم و باید بدانیم اگر نون در آخر فعل جزء ریشه اصلی باشد دیگر بین این نوع افعال و ضمیر { ی } نون وقایه نمی آید.

مثال: لا تَحْزَنِي ← حرف { ن } جزء ریشه فعل است و وقایه نیست.

مثال: اَنْ تَشْحَنِي ← حرف { ن } جزء ریشه فعل است و وقایه نیست.

توضیح: { حَزَنَ } و { شَحَنَ } ریشه اصلی فعلها هستند.

تله ی مهم در مورد سؤالات نون وقایه اینه که طراحان اکثرا فعلهایی را می آورند که در ریشه ی فعل { حرف نون } از حروف اصلی باشد.

توجه: بهترین روش برای تشخیص این نوع فعلها این است که این فعلها را که محدود هستند حفظ کنیم و بشناسیم.

مانند: ← { يَدْفِنُ - دفن می کند } { يَحْزُنُ - ناراحت می شود }

{ أَحْسَنَ - نیکی کرد } ، { تَشْحَنُ - شارژ می کند } ، { أَعْنَى - بی نیاز کرد }

{ أَمَّنَ ، أَعَانَ - کمک کرد } ، { ظَنَّ - گمان کرد }

توضیح: { حرف ن } در این افعال جزء ریشه فعل است و وقایه نیست.

چند تست کنکور سراسری درباره { نون وقایه. }

1: عین ما لیس فیہ «نون» الوقایة. {کنکور سراسری}

الف) نَبِّهْنِي لَذِكْرِكِ يَا إِلَهِي حَتَّى أَبْتَعدَ عَنِ الضَّلَالَةِ!

ب) تَسْتَطِيعِينَ أَنْ تَشْحَنِي رَصِيدَ جَوَالِكِ عِبْرَ الْإِنْتِرْنِتِ

ج) أَعْطِنِي الْبِطَاقَةَ مِنْ فَضْلِكَ!

د) سَامِحِينِي؛ أَنْتِ عَلَيِ الْحَقِّ. أُبَدِّلُ لَكَ الْبِطَاقَةَ

جواب گزینہ « ب » زیرا نون جزء ریشه فعل « شحن » به معنای شارژ کردن است اما در سه فعل دیگر نون جزء ریشه فعل نیست.

2: عین ما لیس فیہ «نون» الوقایة: سؤال کنکور 98 انسانی

الف) اِحْمِنِي وَوْلَدِي الصَّغِيرِ يَا أَخِي الْكَبِيرِ

ب) اِعْنِي يَا زَمِيلِي الْحَنُونِ فِي حَلِّ هَذِهِ الْمَسْأَلِ

ج) لِيَتْنِي كُنْتُ مَعَكَ فِي هَذِهِ الْحَادِثَةِ حَتَّى أُسَاعِدَكَ

د) اُعْنِي مِنَ الْقَنَاعَةِ لَا يَجِدُ النَّاسُ كَنْزًا فِي حَيَاتِهِمْ

جواب گزینہ « د » اُعْنِي : نون جزء ریشه فعل است.

3: عَيْنُ الْعِبَارَةِ لَا تَجِدُ فِيهَا نُونَ وَقَايَةَ.

1. قَالَ **إِنِّي** أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ (/ البقرة ٣٠)
2. لَا **تَحْزَنِي** يَا زَمِيلَتِي سَنَتَكَلِّمُكَ مَعَ الْمَعْلَمِ غَدًا
3. وَأَدْخَلَنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ (النمل / ١٩)
4. وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا **لَيْتَنِي** كُنْتُ تُرَابًا (النبأ / ٤٠)

جواب گزینه ۲

- گزینه 1: ← **إِنِّي** ، مرکب از «**إِنَّ**» حرف مشبّهٌ بالفعل و **نون وقایه** است که در این صورت به خاطر اجتماع سه نون ، یکی به دلخواه حذف می شود.
- گزینه 2: ← **لَا تَحْزَنُ** از ریشه (**حَزَنَ**) است و حرف (**نون**) جزء ریشه فعل می باشد نه **نون وقایه**.
- گزینه 3: ← «**أَدْخَلَ**» فعل امر و (**نون**) آخر فعل **نون وقایه** است.
- گزینه 4: ← **لَيْتَ** از حروف مشبّهة بالفعل است و نون همراه آن (**نون وقایه**) است. و ضمیر در نقش اسم **إِنَّ** می باشد.

4: عَيْن ما ليس فيه « نون » للوقاية: {عمومي انساني ، 1399}

- 1) إنَّ لم تُوْمِنِي بقوة نفسك فلن تتقدّمي في الحياة
- 2) منعني التزامي بالصدق من ارتكاب المعاصي
- 3) أعانتي بومات مزرعتي لأتخلص من شرّ الفئران
- 4) في اللعب أعطاني صديقي الكرة و رميتها الى الهدف

5: عَيْن ما فيه « نون » للوقاية: {تجربي ، 1399}

- 1) أتمنى أن أصدق الى ذلكَ الجبل المرتف
- 2) كان صديقي في البحر، فنادى: ان لم تعينوني أغرق
- 2) لا تحزني يا صديقتي العزيزة على هذه المشكلة
- 4) أختي، يجب عليك أن تُعيني برنامجك في الأسبوع

دانش آموزان عزیز ما را از انتقادات و پیشنهادات خویش بهره مند نمایند.
تهیه و تحریر: لقمان سلطانی راد دبیر عربی دبیرستانهای بوکان
منتظر نظرات و انتقادات و پیشنهاداتتان ←

09143813591